

МІСТО

Місто чекало двадцять тисяч років.

Планета летіла крізь космос, квіти в полях виростили і в'янули, а місто все чекало; ріки планети розливалися й міліли, перетворювались на пил. А місто все чекало. Вітри, що були молодими й дикими, старіли і втихомирювались, — тоді хмари в небі, розірвані на шмаття, залишалися самі, аби дрейфувати у ледачій білості. Місто все чекало.

Місто чекало своїми вікнами і чорними обсидіановими мурами, своїми хмарочосами й безлюдними баштами, своїми неходженими вулицями і незайманими клямками дверей, на яких не було ані клаптя паперу, ні відбитка пальця. Місто чекало, поки планета описувала дугу в космосі, рухаючись по своїй орбіті навколо синьо-білого сонця, а пори року змінювалися — від часу криги до часу вогню і знову до часу криги, а потім до часу зелених полів і жовтих літніх луків.

Одного літнього дня в середині двадцятитисячного року місто перестало чекати.

У небі з'явилась ракета.

Вона пролетіла над містом, розвернулася, рушила назад і сіла на сланцеву галявину за півсотні ярдів від обсидіанового муру.

У ріденькій траві залунали кроки підшов і голоси людей з ракети, котрі розмовляли з їх товаришами зовні.

— Готові?

— Гаразд, хлопці. Будьте обережні! Йдемо до міста. Дженсене, ви з Гатчінсоном в авангарді. Пильнуйте.

Місто розтулило приховані ніздрі у своїх чорних стінах, і безперервно втягувало потоки повітря крізь канали, крізь порослі будяками фільтри та пилозбірники до витонченої, надзвичайно делікатної системи спіралей та сіток, що мерехтіли сріблястим блиском. Знову й знову всмоктувалися величезні маси повітря. Знову й знову запахи луку теплими вітрами линули до міста.

— Пахне вогнем, пахне падаючим метеоритом, розпеченим металом. Корабель прибув з іншого світу. Пахне латунню, пахне горілим порохом, сіркою і реактивним паливом.

Інформація, відштампована на вставлених у пази стрічках сповзала вниз по жовтих шестернях до наступних машин.

Клац-цок-цок-цок-цок.

Обчислювач видавав звук метронома. П'ять, шість, сім, вісім, дев'ять. Дев'ятеро людей! Швидкий принтер надрукував повідомлення на стрічці, що ковзнула і зникла.

Клааац-клац-цок-цок.

Місто чекало на м'який шурхіт їхніх гумових чобіт.

Ніздрі великого міста розширилися знову.

Запах вершкового масла. Лесть чутна у повітрі міста аура чужинців, що долинала до великого Носа, перетворилась на спогади про молоко, сир, морозиво, масло, випари молочної ферми.

Клац-клац.

— Хлопці, обережно!

— Джонсе, дістань пістолет. Не будь дурнем!

— Місто мертве, чого хвилюватися?

— Ти цього не знаєш.

Від галасу прокинулись Вуха. Після століть дослухання до вітрів, що віяли слабко й лесть чутно, дослухання до листя, що осипалося з дерев і трави, котра м'яко проростала з-під розталого снігу, Вуха змастили себе мастилом, натягнули великі, тугі барабани, в яких стук сердець зайд відлунював так делікатно, наче це тремтіли комарині крильця. Вуха слухали, а Ніс усмоктував величезні обсяги запахів.

Люди виділяли дедалі сильніший запах страху. Острівці поту були в них під пахвами, пітніли руки, в яких вони тримали зброю.

Ніс просіював і перебирав повітря, наче гурман, зайнятий старим вином.

Цок-цок-цок-клац.

Дані оберталися на паралельних контрольних стрічках. Виділення; хлоридів стільки-то відсотків; сульфатів стільки-то; нітрогену сечовини, нітрогену аміаку, отже: креатинін, цукор, молочна кислота, ось!

Лунали сигнали. Маленькі цифри підскочили вгору.

Ніс шурхотів, випускаючи аналізоване повітря. Великі Вуха слухали:

— Думаю, нам треба повернутися до ракети, капітане.

— Це я віддаю накази, містере Сміт!

— Так, сер.

— Ви там, патруль! Бачите що-небудь?

— Нічого, сер. Схоже, воно вимерло вже давно!

— Ну, що, Сміте? Нема чого боятися.

— Не подобається це мені. І не знаю, чому. У вас ніколи не було відчуття, що ви вже бачили певні місця раніше? Мені це місто якесь надто знайоме.

— Дурниці. Планетна система за мільярди миль від Землі: люди ще ніколи взагалі не могли тут бути. Наша ракета — єдина, здатна пролетіти світловий рік.

— У всякому разі, я щось відчуваю, сер. Думаю, ми повинні забиратися звідси. — Кроки стихли. Залишився тільки звук дихання чужинця в нерухомому повітрі.

Вуха чуло це і працювало швидше. Ротори ковзали, тоненькі цівки рідин проблискували крізь клапани й компресори. Формули та суміші — одні змінювали інші. За мить, відповідаючи на заклик Вуха і Носа, крізь гігантські діри в міських мурах над чужинцями здійнялася свіжа пара.

— Відчуваєш запах, Сміте? О-о-о. Зелена трава. Ти коли-небудь нюхав щось краще? Йй-богу, мені просто подобається стояти тут і вдихати цей запах.

Невидимий хлорофіл розвіявся серед людей.

— Оооо!

Кроки лунали далі.

— І в цьому нема нічого поганого, правда, Сміте? Йдемо!

Вуха і Ніс на мільярдну частку секунди розслабилися. Хід у відповідь вдався. Пішаки йшли вперед.

Тепер з туману та імлі виринули каламутні Очі міста.

— Капітане, вікна!

— Що?

— Вікна того будинку, он там! Я бачив, як вони ворухнулися!

— А я не бачив.

— Вони змістилися. Змінили колір. З темного на світлий.

— Як на мене, виглядають, як звичайні квадратні вікна.

У фокусі розмиті об'єкти набули різкості. В механічні провалля міста занурювалися змащені вали, балансири пірнали в басейни зеленого мастила. Віконні рами вигинались. Шибки блищали.

Внизу по вулиці йшли двоє людей, патруль, а далі, на безпечній відстані, ще семеро. Їх уніформи були білі, їх обличчя такі розчервонілі, наче від ляпасів; їх очі були блакитні. Вони йшли прямо, на задніх ногах, несли металеву зброю. Їх ноги були взуті в чоботи. Це були люди, з очима, вухами, ротами і носами.

Вікна тремтіли. Вікна тоншали. Вони невловимо розширювалися, наче райдужки незліченних очей.

— Кажу вам, капітане, це вікна!

— Йди, давай.

— Я повертаюся, сер.

— Що?

— Я повертаюсь до ракети.

— Містере Сміт!

— Я не хочу потрапити в пастку!

— Боїтеся порожнього міста?

Інші засміялися, трохи збентежено.

— Ну ж бо, смійтеся!

Вулиця була вимощена бруківкою, кожен камінь у три дюйми завширшки, шість дюймів завдовжки. Вулиця влягалася невловимим порухом. Вона важила зайд.

У машинному залі червона стрілка торкалася цифр: 178 фунтів... 210, 154, 201, 198, — кожного зважено, зареєстровано. Запис сповз у відповідну щілину.

Тепер місто прокинулося повністю!

Вентиляційні отвори втягували і випускали повітря, запах тютюну з уст чужинців, пахощі зеленого мила з їх рук. Навіть їхні очі мали тонкий запах. Місто відчуло його — і ця інформація перетворилася на цифри, що помчали вниз, щоб вивести інші цифри. Кришталеві шибки виблискували, Вуха напружувало і стискало слуховий барабан все тугіше й тугіше — всі органи чуття міста вирували, як невидимий сніг, підраховуючи дихання і приглушене серцебиття людей, слухаючи, спостерігаючи, пробуєючи на смак.

Вулиці були мов язики, і там, де проходили люди, смак їхніх підборів проникав крізь кам'яні пори й аналізувався. Хімічні формули, так делікатно зібрані, додавалися до нових зростаючих розрахунків, що чекали на остаточний висновок серед кружляння коліщат і шелесту спиць.

Кроки. Біг.

— Повернися! Сміте!

— Ні, хай вам!

— Взяти його, хлопці!

Поспішні кроки.

Останній дослід. Наслухавшись, надивившись, накуштувавшись, намацавшись, зваживши, вимірявши, місто мусило виконати останнє завдання.

На вулиці широко розкинулась пастка. Капітан у бігу непомітно для інших зник.

Його було підвішено за ноги, лезо пройшло крізь горло, ще одне — через груди. Тіло було миттю очищено від нутрощів й викладено на столі у потаємній камері під вулицею. Капітан помер.

Величезні кристалеві мікроскопи вдивлялися в червоні волокна м'язів; безтілесні пальці обмацували ще пульсуюче серце. Клапті його розрізаної шкіри було прикріплено до столу, тоді як руки пересували шматки тіла, наче швидкий і допитливий шахіст, котрий грає червоними фігурами.

Зверху по вулиці бігли люди. Сміт тікав, а чоловіки кричали йому навздогін. Кричав і Сміт, а внизу в цій дивовижній залі кров стікала в капсули, механізми їх струшували і розкручували, запихали на предметні скельця мікроскопів, робили підрахунки, вимірювали температуру. Серце було розрізано на сімнадцять частин, печінку і нирки майстерно розділено навпіл. Голову просвердлено й мозок витягнуто з кісткової оболонки, нерви вирвано, як мертві дроти електрощитка, м'язи висмикувано, щоб перевірити їх еластичність, поки в електричних підземеллях міста Розум нарешті зробив свій найвищий висновок, і всі механізми зупинилися в одну жахливу мить.

Висновок.

Це люди. Це люди з далекого світу, з окремої планети, і вони мають окремі очі, окремі вуха, ходять певним чином, носять зброю, думають і воюють, мають окремі серця й усі інші органи, які були описані вже давно.

Нагорі люди бігли вулицею до ракети.

Сміт тікав.

Висновок.

Це вороги. Це ті, на кого ми чекали двадцять тисяч років. Це ті, на кого ми чекали, щоб помститися їм. Все на це вказує. Це люди з планети під назвою Земля, які двадцять тисяч років тому оголосили війну Таолану, які тримали нас у неволі, розорили нас і знищили страшною хворобою. Потім вони пішли жити в іншу галактику, щоб врятуватися від хвороби, якою вони заразили нас після того, як розграбували наш світ. Вони забули ту війну і той час. Вони забули нас. Але ми не забули їх. Вони — вороги. У цьому немає сумніву. Наше чекання закінчилося.

— Сміте, вернись!

Швидше. На червоному столі, де лежало порожнє розпростерте тіло капітана, нові руки розпочали роботу. У вологе нутро вкладалися органи з міді, латуні, срібла, алюмінію, гуми й шовку; механічні павуки пряли золоте павутиння, яке всмоктувалося в шкіру. Було закріплено серце, а в черепну коробку вмонтовано платиновий мозок, який гудів і тріпотів маленькими іскорками блакитного вогню. Дроти йшли крізь тіло до рук і ніг. За мить тіло було зшите, шви запечатані, розрізи на шиї та грудях загоєні, а череп виглядав бездоганним, свіжим, новим.

Капітан сів і зігнув руки.

— Стій!

На вулиці знову з'явився капітан, здійняв пістолет і вистрілив. Сміт упав, куля влучила йому в саме серце.

Інші чоловіки обернулися.

Капітан підбіг до них.

— Дурень! Боїться міста!

Вони подивилися на тіло Сміта, що лежало біля їхніх ніг.

Вони дивилися на свого капітана. Їх очі розширились, а потім звузились.

— Послухайте мене, — мовив капітан. — Я маю сказати вам дещо важливе.

Тепер місто, яке зважило, скуштувало і обнюхало їх, яке використало всі свої сили, окрім однієї, приготувалося застосувати свою останню здібність — силу слова. Воно говорило не люттю й ворожістю своїх масивних мурів і веж, не громадям брукованих проспектів і машинних твердинь. Воно говорило тихим голосом єдиної людини.

— Я більше не ваш капітан, — сказав він. — Я більше не людина.

Люди відступили назад.

— Я — місто, — мовив він і всміхнувся.

— Я чекав двісті століть, — сказав він. — Я чекав на повернення синів їх Синів їхніх синів.

— Капітане, сер!

— Дайте продовжити. Хто створив мене? Місто. Люди, які померли, збудували мене. Стародавня раса, яка колись жила тут. Люди, яких земляни залишили помирати від страшної хвороби, невиліковної форми прокази. І люди тієї стародавньої раси, мріючи про день, коли земляни повернуться, збудували це місто, і ім'я цьому місту було дано і є Помста, і лежить воно на планеті Темряви, на березі Моря Століть, біля Гір Мертвих. Все це дуже поетично.

Місто мало стати випробувальним апаратом, лакмусовим папірцем, антеною для перевірки всіх майбутніх космічних мандрівників. За двадцять тисяч років тут приземлилися тільки дві інші ракети. Одна з далекої галактики під назвою Ент, і мешканців того корабля випробувано на смак, зважено, визнано непридатними і відпущено з міста цілими й неушкодженими. Так само, як і прибульців з другого корабля.

Але настав сьогоднішній день! Через стільки епох ви повернулись! Помсту буде здійснено до найменших деталей. Ті люди мертві вже двісті століть, але вони залишили тут місто, щоб привітати вас.

— Капітане, сер, певно, ви погано себе почуваете. Може, вам краще повернутися на корабель, сер?

Місто здригнулося.

Тротуари розверзлися і люди з криками провалилися під землю. Падаючи, вони бачили, як назустріч їм летіли яскраві спалахи лез!

Минув час. Незабаром пролунав голос:

— Сміте?

— Тут!

— Дженсене?

— Тут!

— Джонсе, Гатчінсоне, Спрінгере?

— Тут, тут, тут!

Вони стояли біля дверей ракети.

— Повертаємось на Землю негайно.

— Так, сер!

Розрізи на їхніх шиях були невидимі, так само, як і сховані мідні серця, срібні нутроці й тонкий золотий дріт їхніх нервів. Ледь чутний електричний гул долинав з їхніх голів.

— Бігóm, бігóm!

Дев'ятеро чоловіків поспішили завантажити на корабель золоті бомби з хвороботворною культурою.

— Їх треба скинути на Землю.

— Слухаємось, сер!

Клапани ракети заревли. Ракета злетіла в небо. Коли відгримів грім, місто лежало на літньому лузі.

Його скляні очі потьмяніли. Вуха розслабилися, великі Ніздрі розкрилися і знерухоміли, вулиці більше не важили й не балансували, приховані механізми завмерли у своїх мастильних басейнах.

Ракета в небі меншала й меншала.

Повільно, з приємністю, місто насолоджувалося розкішшю вмирання.

переклав з англійської Пан Характерник